

PERSPECTIVE CONTEMPORANE DE VALORIFICARE A PATRIMONIULUI ETNOLOGIC EXTRAEUROPEAN. ASPECTE DIN EXPERIENȚA MUZEULUI DE ETNOGRAFIE UNIVERSALĂ „FRANZ BINDER”

drd. Maria BOZAN
drd. Ciprian Petru CRIȘAN

Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder”, inaugurat în 1993 ca parte integrantă a Complexului Național Muzeal „ASTRA” din Sibiu, este o instituție cu statut deosebit în peisajul românesc de specialitate, fiind primul și, până în prezent, unicul muzeu din România dedicat aproape exclusiv etnografiei extraeuropene. Inițiativa creării sale aparține directorului complexului, dr. Corneliu Bucur, implementarea lui reprezentând răspunsul la o cerință vitală a secolului al XXI-lea impusă de **principiul alterității culturale și al cunoașterii propriei identități prin compararea cu valorile altor culturi**. Muzeul de Etnografie Universală constituie, în România, o premieră etnomuzeologică și un efort de recuperare a unei dimensiuni neglijate, dacă nu total absente, în câmpul disciplinar etnologico-antropologic dezvoltat în teritoriu (Bucur, 2002 a, b; Bozan, 2005).

Unitatea a primit denumirea de Muzeul de Etnografie Universală „**Franz Binder**” în semn de binemerită restituție culturală față de cel care în 1862, când etnologia nu se constituise încă în știință, devenea **fondatorul colecțiilor extraeuropene de la Sibiu**, prin donația de obiecte africane făcută Societății Ardelene pentru Științele Naturii. Colecțiile au fost îmbogățite prin donațiile făcute ulterior aceleiași instituții de Carl F. Jickeli, Arthur von Sachsenheim, Andreas Breckner, Hermann von Hannenheim, Gustav A. Schoppelt, Karl Meliska și mulți alții, cu obiecte provenind din ținuturi de pe toate continentele: Africa de est, Egipt, China, Japonia, Java, India, Sri Lanka, Oceania, Australia, Brazilia, America, Norvegia, Turcia etc. Călători, naturaliști, geografi sau pur și simplu amatori de curiozități, ei ilustrează modul în care se naște etnologia, o știință care a transformat curiozitatea pentru cunoașterea Celuilalt în profesie (Bozan, 2002; Micul ghid, 2004).

Sediul Muzeului de Etnografie Universală „Franz Binder”
Le siège du Musée d’Ethnographie «Franz Binder»

La Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder” este valorificată această moștenire, dar și mărturiile materiale atrase prin eforturile de creștere patrimonială desfășurate **după 1990**, când s-a decis înființarea acestei unități etnomuzeale, apte să treacă de la viziunea exotică la cea etnologică și antropologică. Prin donații, repartiții, schimburi sau achiziții, **numărul de piese se dublează**, în administrarea muzeului intrând valoroase serii de obiecte, în cea mai mare parte de factură artizanală: colecția congoleză Rang, costume ale minorităților naționale din China, o parte din obiectele artizanale extraeuropene din fosta „expoziție omagială Ceaușescu”, jucării tradiționale și artizanat din Japonia, Indonezia și Ecuador, păpuși etnografice din India. Un rol important în dinamica patrimonială îl au donațiile făcute de ambasadele diferitelor țări neeuropene acreditate în România (Idem).

Cercetarea și valorificarea contemporană a patrimoniului Muzeului de Etnografie Universală „Franz Binder”

Cercetarea și comunicarea patrimoniului

Cercetarea și valorificarea contemporană a patrimoniului Muzeului de Etnografie Universală „Franz Binder” se dezvoltă pornind de la premisele abordărilor antropologice specifice sfârșitului de secol XX și începutului de secol XXI, prin preluări, adaptări, dar și detașări succesive de formulele anterioare, elaborate pe parcursul studierii, comunicării și expunerii colecțiilor, de la intrarea lor în inventare până la deschiderea acestei unități etnomuzeale specializate. Faptul că pe o perioadă de aproape patruzeci de ani (între 1957 și 1993) cvasitotalitatea patrimoniului de etnografie extraeuropeană existent la Sibiu a fost expus doar sporadic, iar colectivul de cercetători ai domeniului s-a format, practic, după 1990, a permis construirea unor răspunsuri influențate destul de puțin de metanarațiunile care au dominat istoria disciplinei și a căror valoare științifică, rând pe rând neconvingătoare, a intrat în penumbră. Analizând modalitățile de studiere și expunere a colecțiilor pe parcursul timpului, pot fi sesizate aspecte mergând de la cabinetele de curiozități, până la determinările specifice marilor modele planetare, și, uneori, la secvențele cu tonalități preponderent estetice, specifice discursului narativ al domeniului artei populare. Toate elementele extrase dintr-o asemenea interpretare s-au constituit în concluzii care au configurat o platformă de cercetare și valorificare contemporană aptă să răspundă provocărilor generate de societatea multiculturală a prezentului.

Două direcții mari structurează abordarea moștenirii culturale etnomuzeale: pe de o parte, a pune discursul în slujba patrimoniului, pe de alta, a-l subsuma pe acesta unei narațiuni prestabilite. Privite într-un context larg, cele două orientări nu numai că nu se exclud, ci se potențează reciproc, iar la un prim nivel este necesară, obligatoriu, efectuarea lor succesivă. Credem că în triada etnografie, etnologie, antropologie așa cum a fost ea definită de Claude Lévi-Strauss (Lévi-Strauss, 1978: 427) primul pas îl reprezintă tocmai punerea discursului în serviciul patrimoniului, efectele sale rezultând în inventare, cataloage și repertorii, pe baza cărora se poate trece la o formulare, mereu reînnoită, a exigențelor implicate de confruntarea cu cea de-a doua direcție, exprimată major prin valorificarea expozițională, formă de reprezentare preponderent vizuală. Ambele tipuri de apropiere a patrimoniului se construiesc, atât pentru cercetătorul antropolog, cât și pentru publicul consumator de cultură, în cadrul unei tradiții intelectuale occidentale, pentru care muzeul și manifestările sale reprezintă un produs specific.

Cel mai edificator exemplu pentru ilustrarea acestui demers este cel al modului în care s-a procedat la cercetarea pieselor fondatoare ale patrimoniului extraeuropean de la Sibiu: colecția africană donată de Franz Binder. Importanța excepțională a acesteia a fost evidențiată de analizele care au vizat istoricul cercetării și valorificării obiectelor etnografice extraeuropene de la Sibiu. Încă de pe vremea când se aflau în fondurile Asociației Ardelene pentru Științele Naturii, piesele provenite din Africa Centrală, de unde le-a colectat Franz Binder, au atras atenția în mod deosebit. Preocuparea naturaliştilor Societății Ardelene pentru acest patrimoniu s-a concretizat în colaborarea cu Walter Hirschberg, africanist de renume de la Muzeul Popoarelor din Viena, care a studiat colecția în 1931 și apoi a publicat-o într-un șir de articole din Anuarul Asociației. Prin acuratețea descrierii etnografice, cu foarte puține influențe difuzioniste - pe linia ariilor culturale văzute mai degrabă de Boas, decât de Graebner - studiul realizat de Hirschberg se dovedește valid și în prezent, constituind o mărturie de referință în cercetarea actuală a colecției.

În baza celor afirmate mai devreme, reluarea studierii acestei colecții se impunea cu obligativitate. Demersul se baza pe numărul mare de obiecte constitutive, pe vechimea lor și pe calitatea indubitabilă a stării de

Franz Binder (1824-1865)
fondatorul colecțiilor extraeuropene de la Sibiu
Franz Binder (1824-1875)

conservare. Demarat în anul 2003, proiectul bilateral, româno-italian, de cercetare și valorificare a colecției Franz Binder în integralitatea sa, coordonat de antropologul africanist Enrico Castelli (din partea Muzeului de Etnografie Universală „Franz Binder” la cercetare au participat autorii prezentului articol) se încheie la sfârșitul anului 2005, deschizând totodată posibilitatea unui nou ciclu de activități focalizat pe acest fond obiectual. Proiectul este mult mai larg decât o simplă cercetare locală, implicând de fapt o interpretare comparativă a colecțiilor africane sud-sudaneze aflate în muzeele din România și Italia, ceea ce extinde mult posibilitatea înțelegerii și, ca atare, a unei valorificări de amploare a pieselor donate de Franz Binder și, reciproc, a colecțiilor provenind din aceeași regiune și din aceeași perioadă de timp, donate, în Italia, de Miani, Antinori și Piaggia. Studiarea aprofundată a reconfirmat punctele de pornire. Într-adevăr, prin numărul mare de obiecte de la Sibiu – peste patru sute cincizeci, lăsând la o parte cele peste o sută de piese existente la Muzeul Municipal din Sebeș, orașul natal al lui Franz Binder – colecția se dovedește a fi a doua ca importanță numerică în Europa (și în lume). Vechimea – Walter Hirschberg

Programul româno-italian de cercetare și valorificare a colecției Franz Binder
Le programme roumaino-italien de recherche et mise en valeur de la collection Franz Binder

Programul româno-italian de cercetare și valorificare a colecției Franz Binder

Le programme roumaino-italien de recherche et mise en valeur de la collection Franz Binder

sublinia și el că avem de-a face cu „cea mai veche colecție închisă din regiunea superioară a Nilului pe care o cunoaștem azi” (ASMA, 1800) – alocă și ea o importanță covârșitoare valorii pieselor, deoarece în perioada în care Binder a realizat colectarea, imensele teritorii sud-sudaneze abia fuseseră descoperite. Astfel, obiectele aduc informații fundamentale asupra stării de fapt, pe vremea când traficul de sclavi nu era dezvoltat în regiune, efectul acestui trafic, ca și transformările induse de contacte culturale diverse, însemnând ștergerea multor culturi tradiționale în zonă. (ASMA, 1997).

Abordarea colecției a fost făcută în vederea întocmirii unui catalog și realizării unei expoziții în care piesele să fie comunicate în contextul unei reflecții antropologice asupra Africii contemporane și a diferenței dintre etnografia anilor '80 și cea de azi, luându-se în calcul, bineînțeles, schimbările culturale și sociale ale Europei contemporane. Un prim pas în vederea valorificării colecției de la Sibiu, îl constituie realizarea repertoriului on-line al colecției Franz Binder, care va fi lansat în prima jumătate a anului 2006.

Valorificarea expozițională

E foarte puțin probabil ca dimensiunea etnografică – descriptivă în concepția triadei lui Lévi-Strauss – să poată fi surprinsă vreodată în stare pură. E tot atât de puțin credibilă că descrierea unui obiect muzeal - activitate ce presupune trecerea de la existența sa materială, fizică, la forma discursivă presupusă de limbaj – ar putea fi situată la un „nivel zero al scriiturii” etnografice. Și aceasta doar în cazul în care izolăm obiectul din contextul său – din situația sa de parte a unei colecții, și desigur, de parte a unei culturi, ceea ce nu e deloc acceptabil. Dar dacă,

printr-o licență, admitem că nivelul descriptiv conține un procent mai mare de folosire a discursului lingvistic în serviciul obiectului, atunci dimensiunea valorificării expoziționale devine, evident, un cadru ideal de punere a obiectului în slujba discursului.

Cum principalul reproș adus în ultimele decenii muzeelor cu profil etnologic general, a fost cel legat de faptul că, pentru marea lor majoritate, nu au fost efectuate demersuri majore în vederea reînnoirii modalităților de expunere, specialiștii derulează eforturi importante în direcția modernizării acestui sector. Deși colecțiile pe care le posedă sunt de multe ori rezultatul unor întâlniri coloniale, de care antropologii se distanțează în prezent (Cruikshank, 1992), în multe muzee ale lumii colecțiile de obiecte continuă să fie prezentate, nu rareori, „arestate în vitrine de sticlă” (Ibidem), ordonate și clasificate precum speciemenele în ierbare, destul de departe de conștiința faptului -împărtășită de altfel- că obiectele sunt manifestări ale unor idei dezvoltate într-un mediu concret. Pentru unele situații de acest fel, explicația este legată nu de lipsa de dorință a transformării, ci mai degrabă de modalitățile în care este concepută expunerea, în baza unei moșteniri nu numai științifice, ci a asumării unui legat. Este cazul multor donații, a unor muzee formulate într-un anume fel încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, pentru care organizarea expoziției, cu sistematica prezentării și încadrarea vizuală a pieselor, este ea însăși o moștenire intelectuală. În situația în care nu există o delimitare exactă, explicitată, a condițiilor în care să fie prezentate colecțiile, în cadrul contemporan al succesiunii manifestărilor de profil -care se îndepărtează pe zi ce trece de acceptarea necondiționată a expoziției permanente- posibilitatea soluționării problemelor enunțate este tot mai evidentă. Publicațiile etnologice și antropologice abordează din ce în ce mai frecvent subiecte referitoare la modul în care muzeul devine forum – loc democratic de afirmare a vocilor multiple –, la felul în care dualismul generat de decupajele conceptuale generate de opoziția *Sine/Celălalt* poate fi depășit. Critica adusă faptului că muzeele și jurnalele de folclor și-au construit colecțiile pentru „studiu ulterior” (Cruikshank, 1992) se îndreaptă și ea spre unele rezolvări. Parțiale, desigur, dar acest lucru ține de natura și de limitările inerente, intrinseci instituției muzeale și categoriilor de oameni cărora el se adresează.

Două mari tipuri de strategie continuă să domine expunerea în muzeele cu profil etnologic și antropologic: primul este cel „exotizant”, iar celălalt este cel „asimilator” (Karp, 1991: 375). În viziunea exotizantă a prezentării pieselor care provin din alte culturi predomină diferența, în cea asimilatoare se subliniază asemănările. Muzeele de istorie naturală reușesc să asimileze și să exotizeze în cadrul aceleiași expuneri.

La Muzeul de Etnografie Universală, în mod evident, expunerea muzeală - compusă din obiecte, iconografie și texte - pune piesele etnografice în slujba discursului comparativ și interpretativ, specific etnologiei și antropologiei.

Dorind să atingă, ca principal obiectiv, trăirea unei experiențe colective în care reflecția să implice deopotrivă apropiatul culturii proprii și depărtatul etnologic, actualitatea și trecutul, încercând să formeze un public pentru un domeniu destul de puțin familiar, până în prezent, spațiului muzeistic din România, colectivul departamentului de etnografie universală propune vizitatorilor, deocamdată, un tip de expunere care nu șochează, dar care se detașează de stereotipii. Încă de la deschidere, în 1993, expoziția permanentă *Din cultura și arta popoarelor lumii*, relua o selecție consistentă din piesele vechi, la care se adăugau și câteva piese din colecțiile recente, oferind spre vizionare într-un circuit în care cunoașterea Celuilalt se realizează prin sublinierea diferenței pe baza subiacentă a sesizării constantelor existenței umane, reușind astfel exotizarea și asimilarea în interiorul aceleiași compoziții vizuale.

Mumie egipteană cu sicriu din lemn. Capacul sicriului.
Momie égyptienne avec cercueil de bois. Le couvercle.

Pe baza unei segmentări prin intermediul căreia se identifică etapele unui gest uman creator comun – a cunoaște, a umaniza spațiul natural, a transforma și a domina materia, a acționa posesiv, a înfrumuseța, a acționa ritual în fața morții, se depășește caracterul lacunar al colecțiilor. Se obține în acest fel o coerență interioară, transmisibilă vizitatorilor prin mijloace clasice (vitrine care muzealizează puternic obiectele), dar și săli în care expunerea liberă a pieselor creează posibilitatea unei apropieri nemediate, o expoziție care, asemenea altor manifestări expoziționale realizate la Sibiu în primăvara aceluiași an – așa cum sublinia presa de specialitate la inaugurare – accentuează pe sobru, „nu face concesii unei așa-zise «viziuni artistice» tot mai frecvente în muzeografia românească”, reușind „să ofere date și informații cât mai numeroase” și, totodată, „să educe gustul publicului, să-i faciliteze acestuia o înțelegere plenară a mesajului [...], să-i ofere momente de destindere” (Pavel, 1993: 77).

Un rol important în rafinarea modalităților moderne de expunere și, prin aceasta, a creșterii nivelului de cunoaștere și de apreciere, în cunoștință de cauză, a patrimoniului extraeuropean de la Sibiu, de către public, îl au expozițiile temporare. Acestea valorifică, în mare parte, colecțiile contemporane de factură artizanală, intrate în patrimoniul muzeului după 1990, fără a se uita totuși, nici o clipă, colecțiile vechi. Manifestările temporare sunt reunite, de altminteri, sub titulatura generică *Din creația artizanală a popoarelor lumii*, vizând în principal segmente de reprezentare precum: introducerea vizitatorului în domeniul cunoașterii unor spații culturale determinate, prezentări categoriale, după material și tehnică, a patrimoniului, expoziții de recuperare a personalității donatorilor.

Pentru prima direcție pot fi amintite expoziții precum *China în colecțiile Muzeului „Franz Binder”* sau *Japonia în colecțiile Muzeului „Franz Binder*, expoziții în care formula de prezentare a patrimoniului a combinat într-un discurs coerent piese vechi cu piese contemporane. Nivelul calității etnografice a pieselor propuse spre prezentare, fără a fi neapărat omogen, nu a distonat, deoarece, pentru piesele contemporane, chiar și atunci când au fost cumpărate din magazine de artizanat de profil din România, a fost urmărit un sistem de achiziționare bazat pe criterii de selecție pornind de la reprezentativitatea cultural geografică, calitățile tehnice și estetice, frecvența în colecțiile muzeului, circulația și semnificația cotidiană și simbolică a acestor piese în spațiul european. În felul acesta, obiectele au devenit semne ale unui discurs obiectual apt să reunească ce e aproape cu ceea ce e departe, artefactul autentic (dar ce însemnează, oare, autentic?) cu artizanatul, prestigiosul cu banalul. Această manieră de creștere a patrimoniului, construită pe integrarea pieselor în funcție de organizarea narațiunii expoziționale, în care contemporanul extraeuropean este reprezentat prin producția artizanală, este regăsibil și în alte muzee europene de profil, muzee care urmăresc prin manifestările temporare organizate, formarea gustului publicului, prin tulburarea confortului intelectual și incitarea la o cunoaștere orientată din ce în ce mai mult spre cotidian (Hainard, 2003). Un exemplu relevant în sensul celor spuse mai devreme, este și expoziția de *Artizanat indonezian*, care a reunit donația făcută muzeului nostru de Kate Kerr (antropolog cercetător contemporan american în zona indoneziană) cu o donație recentă făcută Muzeului „Franz Binder” de către ambasada Indoneziei la București. Trebuie menționat aici că asemenea expoziții atrag după sine noi donații, completându-se aria culturală respectivă. Un segment atractiv în secțiunea de reprezentare a unor arii culturale îl constituie expozițiile itinerante de ambasade și, în susținerea afirmației anterioare, se poate exemplifica cu faptul că, unele dintre acestea - *Creație artizanală din Ecuador, Păpuși etnografice indiene* - după expunere au fost donate muzeului.

La domeniul prezentărilor categoriale după material și tehnică amintim expozițiile: *Fildeș în colecțiile Muzeului „Franz Binder”* și seria de expoziții - până în prezent zece - cu titlul generic *Din creația artizanală a popoarelor lumii*, la acestea din urmă colaborându-se și cu alte instituții din țară care posedă patrimoniu de profil.

Expoziții de recuperare a personalităților donatorilor prezintă un interes deosebit pentru public, deoarece se creează acea comunicare peste timp specifică și necesară unei comunități. Cel mai reprezentativ exemplu pentru această formă de valorificare își are ca sursă, firesc, colecția donată de Franz Binder, care a stat la baza unei expoziții de amploare, montată cu ocazia comemorării a o sută douăzeci de ani de la moartea donatorului, intitulată *Franz Binder - călător la izvoarele Nilului*, în care a fost prezentată personalitatea lui Franz Binder și călătoria sa pe Nilul Alb și în regiunile Bongo și Mittu pe baza colecțiilor și a Jurnalului său de călătorie. Prin componența sa, această colecție splendidă rezolvă și posibilitatea exprimării muzeale a categoriei de arie culturală după toate normele antropologiei. Tot cu această ocazie, prin colaborarea cu

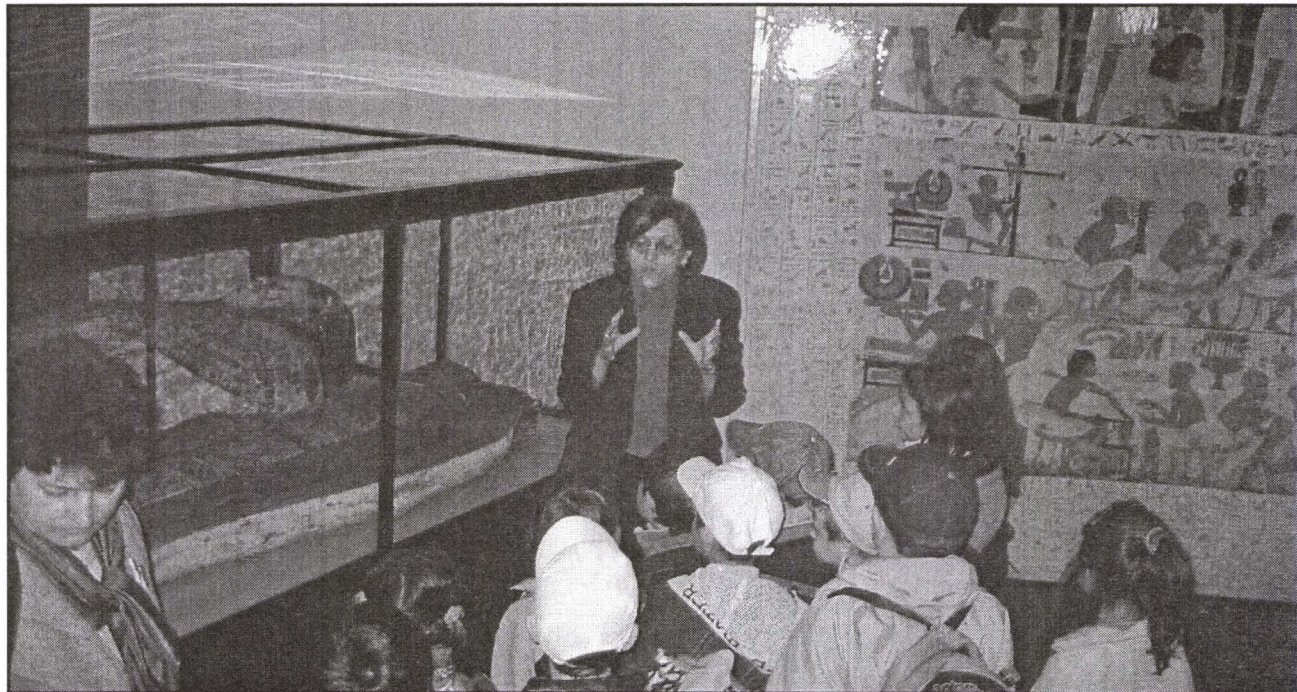
Muzeul Municipal din Sebeș, a fost reunit pentru întâia dată fondul etnografic donat de Franz Binder muzeelor. Vis a vis de strategiile de expunere, o selecție de piese din aceeași donație a cunoscut formule diferite de prezentare în expozițiile *Arabia, Sudanul și Africa Neagră pe Nil*, organizată în Austria, precum și secțiunea reprezentativă pentru donația călătorului transilvănean din cadrul expoziției *Africa - Artă și Cultură* realizată în colaborare cu Muzeul „Grigore Antipa” și cu colecționari particulari, deținători ai unor piese de excepțională valoare. Trebuie menționat că, dacă în Austria și la Sibiu s-a pus accent pe proveniența geografică și etnică și pe personalitatea donatorului, odată cu itinerarea expoziției *Africa...* la Muzeul Colecțiilor de Artă din București, accentul s-a pus pe viziunea asimilatoare, obținută prin izolarea obiectului în vederea receptării preponderent estetice a obiectelor.

În rezumat, se poate spune că activitatea de valorificare expozițională desfășurată la Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder” din Sibiu urmărește prezentarea într-o manieră modernă, specifică condițiilor contemporane, a patrimoniului propriu, dar nu lasă deoparte colaborările cu alte muzee din țară care dețin piese de proveniență extraeuropeană, precum și cu colecționari particulari. Expozițiile sunt destinate în primul rând concitadinilor, iar parte din ele au fost itinerate în diverse orașe ale țării: București, Satu-Mare, Oradea, Sebeș, Alba Iulia. Numeroase colaborări cu ambasadele acreditate în România completează prezentările expoziționale.

Alte forme de valorificare a patrimoniului extraeuropean

Programul de pedagogie muzeală

Înscrisă pe coordonatele unui program complex de cercetare și valorificare muzeală a patrimoniului și arhivei de date științifice, care în viitor anunță dimensionarea în cadrul muzeului

Secțiunea etnografie universală în Programul de pedagogie muzeală

La section d'ethographie non-européenne dans le Programme de pédagogie muséographique

nostru a unui centru antropologic, **activitatea de pedagogie muzeală** este bazată pe tematica generală a muzeului, implicând cele două sectoare tematice: „Din cultura și arta popoarelor lumii” și „Din creația artizanală a popoarelor lumii”, respectiv studiul patrimoniului și culturilor unor popoare extraeuropene: tehnici de prelucrare a diverselor materiale, tipologii, obiceiuri etc., pe o axă cultural istorică ce debutează cu Egiptul antic și culturi vechi ale Africii Centrale și se încheie - cu suport patrimonial foarte bogat în colecțiile noastre și în oferta de manifestare culturală- prin prezentarea creației artistice contemporane, într-o majoră explozie de forme, tipuri, decorații și, evident, simboluri.

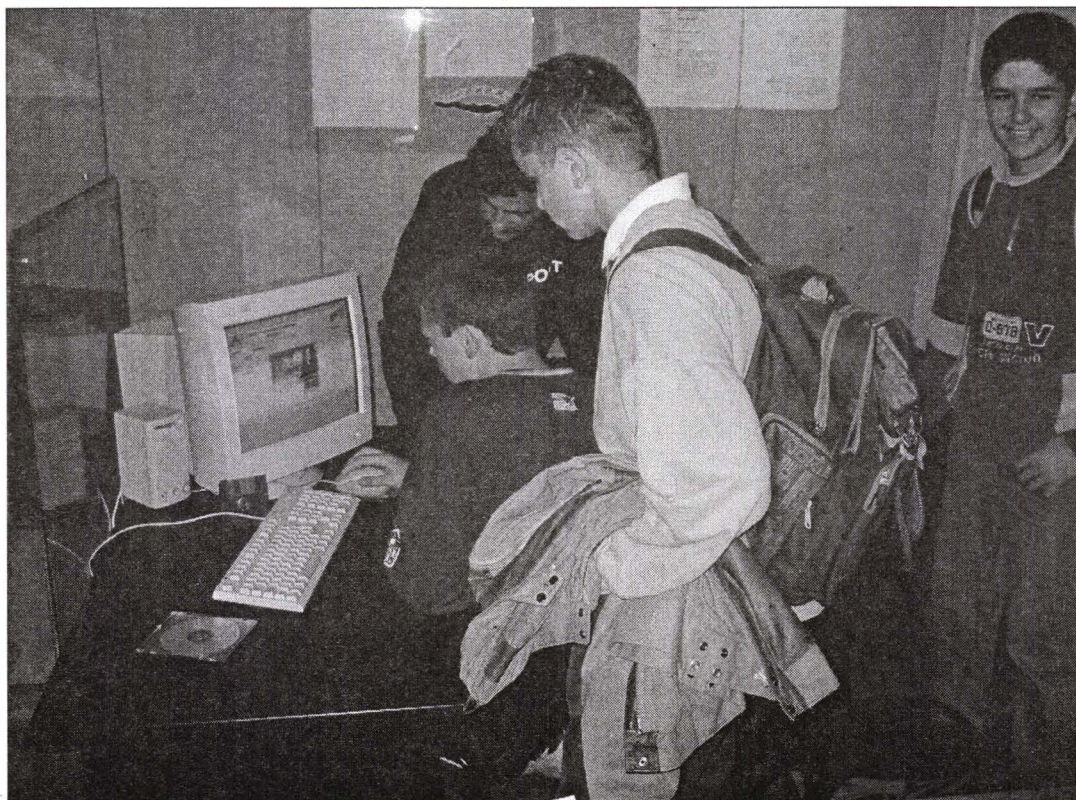
Dacă alte instituții culturale din România au conceput programe pedagogice de scurtă durată pentru diverse categorii de public, în special cel școlar, programul de pedagogie muzeală al

Complexului Național Muzeal „ASTRA”, la care participă și Muzeul „Franz Binder” are un specific aparte în sensul dorinței de fidelizare a publicului tânăr față de acțiunea culturală a muzeului prin derularea sa pe întreg parcursul anului școlar, prin instituționalizarea sa pe bază de parteneriate directe cu școlile generale și o colaborare supervizată de către Inspectoratul Școlar Județean, astfel încât clasele de copii participante, dincolo de lecțiile propriu zise, pot parcurge – prin vizite repetate – întreg calendarul manifestărilor desfășurate de muzeu. Fiind vorba de domeniul coordonatorului de program, dincolo de considerațiile generale ce se pot face, dorim să evidențiem maturitatea acestui program desfășurat la Complexul Național Muzeal „ASTRA” și beneficiile extraordinare în sensul completării educației școlare a publicului tânăr.

Prin specificul său, contribuția Muzeului de Etnografie Universală „Franz Binder” la realizarea programului se orientează, în special, către un orizont de vârstă delimitat (clasele a III-a și a IV-a de la școli generale, uneori și clase mai mari), către formule atât convenționale, cât și neconvenționale de prezentare a temelor -prezentări multimedia, desfășurarea lecțiilor de preferință în cadrul expozițional, mai rar în spațiul dedicat cabinetului pedagogic etc.- și către un anumit cuprins tematic, apt să ofere tinerilor participanți, prin comparație, cadre de cunoaștere și înțelegere mai bună a Celuilalt și a Sinelui.

Expoziția permanentă *Din cultura și arta popoarelor lumii* reprezintă un spațiu didactic *inspirațional* și *recreațional* excelent pentru parcursul unei tematici culturale diverse și complexe, menite să conducă la cunoașterea și înțelegerea corectă a alterității, într-o pedagogie a diferenței prin demonstrație, ce permite o conștientizare mai bună a virtuților, limitelor personale și expresiilor culturale proprii, prin „citirea” și înțelegerea altor modele culturale.

Interesul deosebit al copiilor pentru spații culturale „exotice”, caracterul de „curiozitate” pe care îl are în conștiința lor primul contact cu multe din „instrumentele” care fac obiectul studiului - piese de patrimoniu aparținând culturilor unor popoare extraeuropene -, fascinația pentru călătorie și pentru aventură a oricărui suflet tânăr, în acest profil înscriindu-se mulți dintre călătorii transilvăneni donatori de patrimoniu la muzeu etc., ne-au dat imboldul orientării spre o gamă tematică largă, pornind de la tehnicile de prelucrare a diverselor materiale și până la instrumentarea unei scurte istorii a muzicii. Teme de larg interes pentru școlari sunt și prezentarea mumiei egiptene cu sarcofag, a colecției de arme africane, a seriei pieselor din fildeș sculptat și, nu în ultimul rând, prezentarea călătoriei ca formă de cunoaștere, lecturând experiențele de călătorie și contact cultural ale călătorilor români și europeni pe alte continente.

Secțiunea etnografie extraeuropeană în Programul de pedagogie muzeală. Muzeul virtual.

La section d'ethographie non-européenne dans le Programme de pédagogie muséographique. Le musée virtuel.

Muzeul „virtual”

Dezvoltarea explozivă a tehnicii de calcul, orientarea populară globală spre mediul de comunicare Internet, apropierea facilă de spațiul cibernetic, a determinat ca, numai în câțiva ani, mai mult de un sfert din populația planetei să poată apela, în regim cotidian, la această formă de comunicare, de unde rezultă – în interesul muzeului – accesul potențial la surse de cunoaștere și documentare din orice loc de pe suprafața pământului, precum și posibilitatea ca, utilizând acest mediu de comunicare, să poată deveni universal cunoscut, ca o instituție de o excepțională valoare culturală și un foarte interesant obiectiv cultural turistic. O prezentare virtuală de excepție în limba română și engleză a Complexului Național Muzeal „ASTRA” poate fi vizionată pe adresa www.muzeulastra.ro.

Aria de atractivitate a Internetului pentru specialistul antropolog va crește, cu siguranță, întrucât acesta fiind un mediu de relaționare interumană, are un caracter cultural și, de altfel, se vorbește deja de o cultură aparte, legată de acest mediu de comunicare.

Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder” a primit sprijinul conducerii Complexul Național Muzeal „ASTRA” și pentru a demara un program ce ar putea fi denumit „muzeul în viziune digitală” (sau *Muzeul Virtual*), concretizat începând cu anul 2003 în mai multe inițiative de valorificare culturală în mediu Internet, așa cum este site-ul Muzeului de Etnografie Universală „Franz Binder” (www.franzbinder.sibiu.ro). Este un site care, în noua versiune, prevăzută pentru anul 2006, va prezenta în premieră - cel puțin pentru muzeul nostru – un conținut multimedia numit, sub o licență proprie, site-ul Internet MUZEDU (<http://muzedu.idilis.ro>), adică muzeul pentru școlari, o versiune a site-ului principal concepută într-un limbaj accesibil școlarilor, deci tot o premieră, de astă dată națională, *muzeul pe limba copiilor*. Alăturăm aici un site aflat actualmente în reorganizare: *Călători europeni pe alte continente*, pe care-l vedem dezvoltându-se ca o mică enciclopedie, în limba română, a călătoriilor în slujba cunoașterii și care va oferi finalmente peste o mie de legături către alte site-uri Internet ce oferă conținut pentru această temă generoasă. În anul 2006 va fi lansată pe Internet și o prezentare exhaustivă a unei colecții etnografice de importanță majoră în spațiul european - în site-ul Internet care se va numi *Franz Binder, călător în Africa centrală*, cuprinzând un catalog on-line al colecției și introducând, totodată, personalitatea călătorului transilvănean Franz Binder, văzut în lumina cercetării jurnalelor de călătorie, a hărților publicate și a altor documente arhivistice.

Nu mai rămâne, în final, decât să oferim perspectiva, de mare actualitate, realizabilă cu costuri minime, a introducerii unei biblioteci virtuale, pe infrastructură informatică - ce va susține realizarea centrului antropologic preconizat, prin digitizarea Arhivei Muzeului „Franz Binder” - și atragerea, în colaborare cu alte instituții din țară și străinătate, a unui fond de carte în format digital, care, la sfârșitul anului 2005, cuprinde deja peste 500 de lucrări valoroase din mai multe domenii.

BIBLIOGRAFIE:

ASMA, 1800, 1959, Hirschberg, Walter, Corespondență.

ASMA, 1997, Castelli, Enrico, Corespondență.

Bozan, Maria, 2002, *Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder”. Valorificarea expozițională a colecțiilor „exotice” sibiene*, în: „Muzeul ASTRA. Istorie și destin. 1905-2000.”, Editura „ASTRA MUSEUM”, Sibiu, pp. 313-320.

Bozan, Maria, 2005, *Valorificarea colecțiilor etnografice extraeuropene în cadrul Complexului Național Muzeal „ASTRA”. Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder”*, în: „Transilvania”, nr. 7-8/2005, pp. 120-121.

Bozan, Maria, Crișan, Ciprian, 2004, *Recuperarea unei colecții fabuloase. Proiectul româno-italian de cercetare și valorificare a colecției „Franz Binder”*, în: „Tribuna”, 10 august 2004.

Bucur, Corneliu, 2002, *Paradigmele istorice și moderne la Muzeul ASTRA*, în: „Muzeul ASTRA. Istorie și destin. 1905-2000.”, Editura „ASTRA MUSEUM”, Sibiu, pp. 23-36.

Bucur, Corneliu, 2002, *Complexul Național Muzeal ASTRA, muzeu multietic și interdisciplinar – un model european pentru secolul XXI*, în: „Muzeul ASTRA. Istorie și destin. 1905-2000.”, Editura „ASTRA MUSEUM”, Sibiu, pp. 287-302.

Cruikshank, Julie, 1992, în: *Anthropology Today* 8 (3): 5 – 9, republicat pe Site-ul Muzeului „Pitt Rivers”.

Hainard, Jaques, 2003, Gonseth, Marc-Olivier, *Exposer*, în: www.men.ch

Jurnalul Virtual al C. N. M. „ASTRA”, www.jurnal.muzeulastra.ro

Karp, Ivan, 1991, *Other Cultures in Museum Perspectives*, în: „Exhibiting Cultures. The Poetics and Politics of Museum Display”, Smithsonian Institution, pp. 373-385.

Lévi-Strauss, Claude, 1978, *Antropologia structurală*, Editura politică, București.

Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder” – mic ghid, Editura „ASTRA MUSEUM”, Sibiu, 2003.

Pavel, Anghel, 1993, *18 mai – Ziua Internațională a Muzeelor*, în: „Revista Muzeelor”, nr. 3/1993, pp. 77-78.

Site-ul Complexului Național Muzeal „ASTRA” Sibiu, www.muzeulastra.ro

Site-ul Muzeului de Etnografie Universală „Franz Binder”, www.franzbinder.sibiu.ro

**PERSPECTIVES CONTEMPORAINES POUR LA MISE EN VALEUR
DU PATRIMOINE NON-EUROPÉEN.
ASPECTS DE L'EXPÉRIENCE DU MUSÉE D'ETHNOGRAPHIE «FRANZ BINDER»**

L'article fait une présentation de l'expérience de recherche et d'exposition du patrimoine non-européen dans les activités du Musée d'Ethnographie «Franz Binder», unité constitutive du Complexe National Muséographique «ASTRA» de Sibiu.

Le chapitre sur la recherche du patrimoine concerne surtout la manière contemporaine d'étude pour la collection ethnographique africaine sud-sudanaise, faite don par Franz Binder en 1862, qui est la source d'un projet de recherche roumaino-italien. On y insiste sur l'interprétation comparative de cette collection avec les fonds patrimoniaux italiens ayant la même origine géographique et temporelle, avec les formules de connaissance utilisées sur un parcours de cent ans depuis l'entrée de ces objets dans le patrimoine ethnographique sibien et sur les possibilités de communiquer ces pièces de valeur exceptionnelle.

La valorisation du patrimoine à travers les expositions occupe la plus grande partie de l'analyse. L'article présente, par des exemples concrets, les principes d'exposition adoptés par le collectif de muséographes du Musée «Franz Binder» après l'ouverture du musée en 1993: mettre le discours au service des objets, penser de manière comparative le passé et le présent par l'intermédiaire du patrimoine, souligner la différence sur la base d'une unité sujacente, «exotiser» et «assimiler» dans des expositions différentes ou dans l'intérieur de la même exposition, créer des scénographies, lesquelles, pour le moment ne choquent pas, mais sont capables d'éduquer le goût du public en introduisant des nouveautés du domaine ethnologique et anthropologique.

La dernière partie de l'exposé fait une courte présentation du programme pédagogique déroulé dans le département, de la participation du collectif à la revue électronique du C.N.M. «ASTRA», ainsi que du Site Internet du Musée «Franz Binder» avec la proposition d'un musée virtuel en développement.